

Hans Sundberg, Medicinalråd
HS/AE
Tel: +46 8 5555 3427
Fax: +46 8 5555 3346
hans.sundberg@sos.se

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

REGERINGSKANSLIET Socialdepartementet Registratören
Ink. 2002 -12- 20
Dnr S2002/9922/HS

Redovisning av uppdrag angående uppföljning av avvecklingen av amalgam i barn- och ungdomstandvården

Uppdraget

Genom regeringsbeslut 2002-06-06 (S2002/4752/HS) uppdrogs åt Socialstyrelsen att följa upp användningen i barn- och ungdomstandvården mot bakgrund av den överenskommelse som träffades i mars 1995 mellan staten och Landstingsförbundet om avveckling av amalgam vid behandling av barn och ungdomar. Socialstyrelsen skulle vidare göra en bedömning av i vilken mån undantagen i överenskommelsen fortfarande behövs. Detta skall ske mot bakgrund av den utveckling som skett vad gäller alternativ till amalgam och de ställningstaganden som gjorts av regeringen och riksdagen angående avveckling amalgamanvändning och utfasning av kvicksilver.

Socialstyrelsen skall samråda med Landstingsförbundet.

Uppföljning av amalgamanvändningen inom barn- och ungdomstandvården

Socialstyrelsen har under år 2002 begärt in uppgifter om antalet utförda amalgamfyllningar i förhållande till övriga utförda fyllningar. Av 17 tillfrågade landstingsområden kunde åtta lämna direkta uppgifter om antalet utförda amalgamfyllningar. För dessa områden var andelen amalgam 0,11 procent av samtliga fyllningar. Fyra landsting uppgav att amalgam inte längre användes inom barn- och ungdomstandvården eller att ett försumbart antal fyllningar utförts. Från resterande 13 landstingsområden förelåg inga uppgifter om amalgamanvändningen varken i barn- och ungdomstandvården eller vuxentandvården beroende på att sådana statistikuppgifter inte insamlas. Undersökningen redovisas i bilaga 1.

Inhämtande av yttrande

Socialstyrelsen har uppdragit åt medlemmen av Socialstyrelsens vetenskaplig råd inom ämnesområdet pedodonti, professor Lars Matsson, att yttra sig i ärendet. Professor Matsson framhåller i sitt yttrande att möjlighet till undantag enligt exemplen 2 och 3 (Fyllningsterapi på patienter där det inte går att hålla tanden fri från saliv under tillräckligt lång tid resp. vid narkosoterapi då användande av andra material medför ytterligare behandlingstill-

fällen) fortfarande behövs. Däremot bör Socialstyrelsen överväga att stryka det första exemplet (Behandling av gravt kariesade eller missbildade tänder där andra plastiska tandfyllningsmaterial inte håller för tuggbelastningen). Professor Matssons yttrande återfinns i bilaga 2.

Socialstyrelsen har gett Sveriges Tandläkarförbund möjlighet att yttra sig över regeringens uppdrag. Av förbundets yttrande, som återfinns i bilaga 3, framgår att Tandläkarförbundet anser att nuvarande undantag bör bibehållas i en framtida överenskommelse.

Vidare har Socialstyrelsen inhämtat muntligt yttrande från medlemmen av Socialstyrelsens vetenskapliga råd inom ämnesområdet anesthesiologi, professor Lars Wiklund. Professor Wiklund framhåller att narkostiden vid tandbehandlingar om möjligt inte bör överstiga 3,5 timmar, något som i vissa fall är förhållandet då alternativa material till amalgam används. Vidare bör nasal intubering användas i de fall där detta är möjligt för att ge tandläkarna ett så fritt arbetsfält i munhålan, något som bidrar till att förkorta narkostiden.

Överväganden

Socialstyrelsen kan ha viss förståelse för de synpunkter som framkommer i remissvaren från professor Matsson och Tandläkarförbundet eftersom dessa ståndpunkter säkerligen återspeglar många vårdgivares erfarenheter och uppfattningar. Förslaget att stryka det första exemplet på undantag kan Socialstyrelsen direkt ansluta sig till med tanke på utvecklingen av kompositmaterialen. Vad avser de två återstående exemplen, som bägge egentligen handlar om fyllningsterapi under narkos, finner Socialstyrelsen det olämpligt att dessa oförändrade skulle gälla fortsättningsvis med tanke på den utveckling på materialsidan som skett sedan 1995. Härvid måste också beaktas de ställningstagande som riksdagen gjort avseende avveckling av amalgam och utfasning av kvicksilver.

En förutsättning för att behålla vissa undantag från överenskommelsen om avveckling av amalgamterapi inom barn- och ungdomsvården är att det sker en skärpning av indikationerna för tillämpningen av undantagen. Detta kan ske genom att alternativ till amalgam är ett förstahandsval d.v.s. det skall alltid prövas om inte alternativa fyllningsmaterial kan användas. Samtidigt bör tandens betydelse för den framtida bettfunktionen prövas d.v.s. kan extraktion av aktuell tand vara ett alternativ. Slutligen vill Socialstyrelsen framhålla att enligt 3§ tandvårdslagen (1985:125) skall vården och behandlingen så långt det är möjligt utföras i samråd med patienten, vilket när det gäller de små barnen istället blir vårdnadshavarna.

Slutsatser och förslag

Användningen inom barn- och ungdomstandvården har nästan totalt upphört i enlighet med överenskommelsen mellan staten och Landstingsförbundet från år 1995.

Undantag från överenskommelsen att inte använda amalgam inom barn- och ungdomstandvården bör fr.o.m. 2003 formuleras på följande sätt:

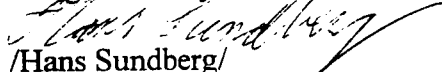
- Vid fyllningsterapi under narkos eller där det föreligger stora svårigheter att hålla tanden fri från saliv under tillräcklig lång tid kan amalgam undantagsvis användas men alternativa material skall alltid vara första handsvalet.
- Om ändå amalgam övervägs att användas skall tandens framtida betydelse för den framtida bettfunktionen prövas d.v.s. extraktion av aktuell tand kan istället bli aktuell.
- Patienten eller dennes vårdnadshavare skall alltid upplysas om att amalgam övervägs som fyllningsmaterial och för- respektive nackdelar med användning av ett alternativt material redovisas.
- Inför genomförande av narkostandvård skall ansvarig läkare och tandläkare samråda om uppläggnings av behandling så att narkostiden kan nedbringas så långt som möjligt.

Om ovanstående punkter följs är det Socialstyrelsens uppfattning att användningen av amalgam inom barn- och ungdomstandvården i stort upphör totalt samtidigt som det finns ett obetydligt utrymme för användningen när fördelar och nackdelar trots allt talar för användning av amalgam i ett enskilt fall.

Vad gäller ovanstående förslag har samråd ägt rum med utredare Håkan Vestergren på Landstingsförbundet.

Beslut i detta ärende har fattats av överdirektör Lars Pettersson. I ärendets slutliga beredning har avdelningschef Bo Lindblom och t.f. enhetschef Agneta Ekman deltagit. Föredragande har varit medicinalrådet Hans Sundberg.

Enligt Socialstyrelsens beslut

/Hans Sundberg/

Bilagor:

Användningen av amalgam inom folktandvården m.m. Socialstyrelsens dnr 53-9407-2002. Bilaga 1.

Yttrande 2002-12-03 från Professor Lars Matsson. Bilaga 2.

Yttrande 2002-12-06 från Sveriges Tandläkarförbund. Bilaga 3.